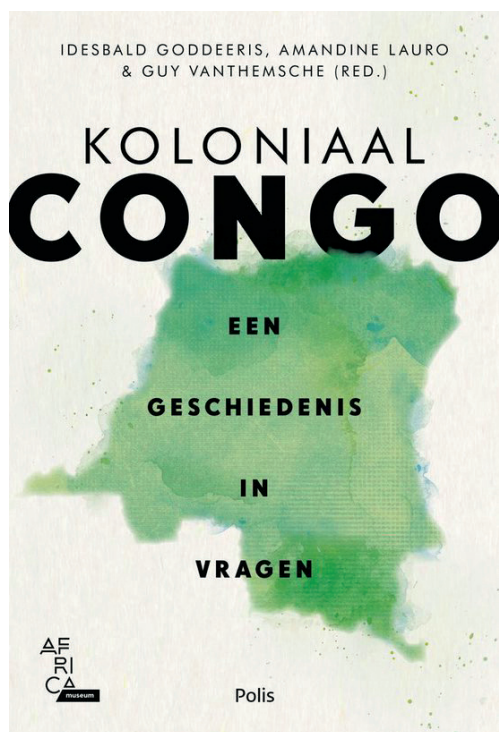

BOEKEN

IDESBALD GODDEERIS,
AMANDINE LAURO & GUY
VANTHEMSCHE (RED.)

KOLONIAAL CONGO. EEN GESCHIEDENIS IN VRAGEN

Idesbald GODDEERIS, Amandine LAURO & Guy VANTHEMSCHE (red.). *Koloniaal Congo. Een geschiedenis in vragen*, Uitgeverij Polis, 2020, 431 p., ISBN: 9789463105224

Niet zo ver van de plek in Gent waar tot voor kort een buste stond van Leopold II, ligt het Woodrow Wilsonplein dat voor de meeste Gentenaars gewoon 'de Zuid' is. Wie de moeite neemt om het straatnaambord te lezen, komt enkel te weten dat Wilson een Amerikaanse president was die leefde van 1856 tot 1924. Rond de figuur van Leopold II is heel wat te doen, maar Wilson blijft buiten schot, althans in België. In de Verenigde Staten ligt dat anders. Zo besliste de prestigieuze Princeton University onlangs om in de Woodrow Wilson University School of Public and International Affairs de naam van de president te laten vallen. Het bestuur van de universiteit stelde dat de president er uitgesproken racistische ideeën opna hield. Zo was hij voorstander van segregatie, de Amerikaanse versie van apartheid, en zou hij zelfs ooit beweerd hebben dat de slavernij niet zo erg was.¹

Het is maar één van de talrijke voorbeelden van hoe maatschappelijke gevoelheden over slavernij, kolonialisme en racisme zich op verschillende plekken op uiteenlopende manieren en met een verschillende dynamiek manifesteren. In het publieke debat weerklinken zowel militante stellingnames, persoonlijke getuigenissen, journalistieke bijdragen als wetenschappelijke argumenten. Voor de geïnteresseerde leek is het niet makkelijk om bij te blijven, door het bos de bomen te zien of een eigen mening te vormen. Wat daarbij kan helpen, is een ruimer historisch perspectief dat steunt op gedegen wetenschappelijk onderzoek. Voor de Belgische koloniale casus is er nu zo'n recente publicatie.

De redacteurs van dit werk geven in een glasheldere inleiding bij het eerste deel 'scharniermomenten' tekst en uitleg bij de context waarin de publicatie tot stand kwam, over doel, methodiek en inhoud. Deze explicitering van de eigen uitgangspunten mag dan wat schools overkomen, maar ze heeft de niet te onderschatten verdienste dat de lezer heel duidelijk weet aan welk leesavontuur hij of zij begint. Misschien de belangrijkste zin uit

die inleiding is die over het doel van het boek: 'Het heeft de – mogelijk overmoedige – ambitie een schakel, of misschien een doorgeefluik te vormen tussen de wereld van het academisch onderzoek en een breder publiek dat zich goed wil informeren over het Belgische koloniale verleden.'² De redacteurs brachten maar liefst 31 auteurs samen: Vlaamse en Franstalige historici, wetenschappers uit Congo of met een Congolese achtergrond en daarnaast auteurs uit de Verenigde Staten en Duitsland. Volgens de redacteurs gaat het om een 'representatieve staalkaart van het geschiedkundig onderzoek naar Koloniaal Congo.'³

De ondertitel van het werk geeft al aan op welke wijze het complexe onderwerp is aangepakt: alle auteurs schrijven een bijdrage als antwoord op een specifieke vraag. Dat is veel meer dan een stilistische of redactionele vondst: vragen stellen en steeds opnieuw andere vragen stellen, is een essentieel onderdeel van het historische vak. Deze werkwijze sluit ook nauwer aan bij wat geïnteresseerden zich misschien 'afvragen' en stuurt hen vlot naar 'hun' vraag. Wellicht bleven de auteurs zo ook beter bij de les. In de antwoorden op de vragen wordt ook vaak verwezen naar andere bijdragen. Zo raken de diverse thema's toch verweven.

De vragen die de auteurs voorgeschoteld kregen, zijn gegroepeerd in vier delen: scharniermomenten, economie en maatschappij, bestuur en macht en ten slotte de 'beschavingszending'. Elk deel krijgt een inleiding van de drie redacteurs, waarna de vragen volgen, soms beantwoord door één auteur, soms door een duo. Een greep uit de vele vragen: Hoe werkte het autocratische bestuur van Leopold II en wat weten we over de slachtoffers? Hoeveel winst werd er gemaakt in Congo en naar wie ging die? Hoe beleefden Congolese mannen en vrouwen het koloniale bestuur? In welke mate en op welke manier verzetten Congolezen zich? Enz.

Het is natuurlijk aan de lezer om in dit boek op ontdekking te gaan, maar toch één

voorbeeld van eigen nieuw inzicht. Peter Verlinden schrijft in een recent boek: 'In de periode van de Kongo-Vrijstaat (1885-1908) had de Belgische staat geen enkele politieke of juridische verantwoordelijkheid voor wat er zich afspeelde in het rijk van Leopold II.'⁴ Maar als je dan leest dat de Belgische staat zowel in 1890 als in 1895 aan Leopold II een aanzienlijke som leende om te vermijden dat zijn Congo-avontuur zou kapseizen, komt de uitspraak van Verlinden toch in een ander licht te staan.

Het boek eindigt niet met een traditioneel besluit, maar met een dubbele uitleiding waarmee aangegeven wordt dat er geen sprake is van een afgesloten, definitieve studie over koloniaal Congo, maar wel van een dynamisch proces, van een werk in uitvoering.

Het laatste woord in het boek is trouwens voor het beeld. In de aandacht voor koloniale geschiedenis, racisme en aanverwante thema's speelt beeldvorming een cruciale rol. Het is dan ook heel passend dat het boek afsluit met een 'fotografisch essay'.

Piet Creve, publieksmedewerker, Amsab-ISG

1 <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/06/28/universiteit-van-princeton-in-de-vs-schrapt-de-naam-van-expressi/>, geconsulteerd op 30 juni 2020.

2 Idesbald GODDEERIS, Amandine LAURO & Guy VANTHEMSCHE (red.), *Koloniaal Congo. Een geschiedenis in vragen*, Polis, 2020, p. 18.

3 Idesbald GODDEERIS, Amandine LAURO & Guy VANTHEMSCHE (red.), *Koloniaal Congo. [...]*, Polis, 2020, p. 19.
De auteurs: Frans Buelens, Bas De Roo, Marc Depaepe, Donatien Dibwe dia Mwembu, Mathieu Zana Etambala, Emmanuel Gerard, Idesbald Goddeeris, Didier Gondola, Benoît Henriët, Johan Lagae, Maarten Langhendries, Amandine Lauro, Annette Lembagusala Kikumbi, Ruben Mantels, Michael Meeuwis, Pedro Monaville, Jean-Marie Mutamba Makombo, Isidore Ndaywel è Nziem, Jean Omasombo Tshonda, Violette Pouillard, Jacob Sabakinu Kivilu, Jean-Paul Sanderson, Yves Segers, Julia Seibert, Matthew G. Stanard, Daniel Tödt, Sarah Van Beurden, Leen Van Molle, Reinout Vander Hulst, Guy Vanthemsche en Georgi Verbeeck.

4 Peter VERLINDEN, *Zwarte trots, witte schaamte. Over kolonialisme en racisme*, Uitgeverij Sterc & De Vreese, 2020, p. 90.